

The Triad of Soft Power (Religion, Knowledge, and Unity) The Islamic Republic of Iran in the Thought of Ayatollah Khamenei

Seyyed Ebrahim Masoumi¹

DOI: [10.48308/piaj.2025.239201.1726](https://doi.org/10.48308/piaj.2025.239201.1726) Received: 2025/7/29 Accepted: 2025/10/19

Original Article

Extended Abstract

Introduction and goals: In the complex and fluid sphere of contemporary international relations, characterized primarily by escalating great power competition and the ongoing struggle to establish or challenge global hegemony, maintaining national independence and achieving sustainable development have become strategic priorities for autonomous nations. In this challenging context, the Islamic Republic of Iran has responded not with a passive approach, but by formulating an indigenous and unique strategy encapsulated in a comprehensive soft power of resistance doctrine. This article adopts an analytical-interpretive approach, focusing deeply on the thought of the Supreme Leader, to explore and analyze the foundational triad of religion, knowledge, and unity. These components are explained as multidimensional and fundamental strategic shields against the systematic, all-encompassing pressures of the global domination system. From this perspective, the research details how this triad functions within the Supreme Leader's comprehensive and dynamic theory of strategic resistance. This theory views global hegemony as the manifestation of a false and unjust order whose ultimate goal is to deprive independent nations of their will and to enforce cultural transformation. In contrast to this pervasive hegemony, the triad of religion, knowledge, and unity acts as fundamental elements, active agents, and dynamic deterrents against political, economic, military, and cultural pressures from the forces of arrogance.

Methods: This article was conducted using qualitative content analysis, grounded in the statements and written works of the Supreme Leader. The theoretical roots of this triad are explored through a layered and in-depth analysis that moves beyond superficial examination. This exploration covers the ontological (including the opposition between

---

1 . Assistant Professor, Department of Islamic Studies, Faculty of Literature and Foreign Languages, University of kashan, Kashan, Iran. masomi6228@kashanu.ac.ir

right and wrong, and the manifestation of divine and human will), the anthropological-sociological (emphasizing the inherent dignity of the nation, the capabilities of the collective will of the Islamic nation, and the vital role of leadership), and the epistemological (knowledge as the true source of authority and wealth, the necessity of strategic rationality, and deep insight into international equations) foundations of his thought. This multi-level approach enables us to precisely explain the role of each component within the theoretical framework of the Islamic Republic's active resistance.

Results and discussion: The research findings indicate that religion, by strengthening deep faith and spirituality while preserving the authentic Islamic-Iranian identity, functions as a cultural bastion. Knowledge, through the comprehensive development of scientific and technological self-sufficiency, enables the nation to reach new frontiers of advanced technologies and expertise. Unity, in turn, strengthens social resilience by forging unparalleled national cohesion and fostering effective synergy with independent nations and states on the front of resistance. This complex, systemic synergy, framed by the theory of strategic resistance, significantly enhances the strategic resilience of the Islamic Republic of Iran against foreign influence and domination. Furthermore, it propels the country toward playing an active and pioneering role in the formation of a more just and multipolar world order.

Conclusions: Contrary to the common perception of soft power as a purely assimilative or attractive tool, the theory of strategic resistance posits it as a dynamic, comprehensive, and civilization-building doctrine. This theory emphasizes active deterrence based on the triad of religion, knowledge, and unity, introducing resistance as a progressive movement toward achieving the long-term goals of independence, sustainable development, and the formation of a new world order. By using qualitative content analysis, this study comprehensively examines the triad of religion, knowledge, and unity as impenetrable and dynamic strategic shields against the pressures of the global hegemony system. This detailed analysis contributes to a more accurate understanding of the new dynamics of power and enriches the scholarly literature in the fields of international relations theories, strategic studies, soft power, and modern Islamic civilization-building.

Keywords: Soft power, global hegemony, strategic resistance theory, religion, knowledge, unity, Ayatollah Khamenei.

Citation: Masoumi, Seyyed Ebrahim. 2025. The Triad of Soft Power (Religion, Knowledge, and Unity) The Islamic Republic of Iran in the Thought of Ayatollah Khamenei, *Political and International Approaches*, Winter, Vol 17, No 4, PP 115-139.

سه‌گانه قدرت نرم (دین، دانش و اتحاد) جمهوری اسلامی ایران در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای

سید ابراهیم معصومی^۱

DOI: [10.48308/piaj.2025.239201.1726](https://doi.org/10.48308/piaj.2025.239201.1726)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۵/۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۷/۲۷

مقاله پژوهشی

چکیده مبسوط

مقدمه و اهداف: در سپهر پیچیده و سیال روابط بین‌الملل معاصر که مشخصه اصلی آن رقابت فزاینده قدرت‌ها و تلاش برای تثبیت یا به چالش کشیدن هژمونی جهانی است، حفظ استقلال ملی و توسعه پایدار برای کشورهای مستقل به یک اولویت راهبردی بدل گشته است. جمهوری اسلامی ایران، در این بستر چالش‌برانگیز، نه با رویکردی انفعالی، بلکه با تدوین و تعریف راهبردهای بومی و منحصر به فرد خود در قالب یک دکترین جامع قدرت نرم مقاومتی به این مقتضیات پاسخ داده است. این مقاله با اتخاذ رویکردی تحلیلی-تفسیری و با تمرکز عمیق بر اندیشه مقام معظم رهبری، به واکاوی و تحلیل سه‌گانه دین، دانش و اتحاد می‌پردازد، یعنی مؤلفه‌هایی که ایشان آن‌ها را به‌مثابه سپرهای راهبردی چندبعدی و بنیادین در برابر فشارهای سیستماتیک و همه‌جانبه نظام سلطه جهانی تبیین کرده‌اند. این پژوهش، از این منظر، به تبیین دقیق چگونگی عملکرد این سه‌گانه در چارچوب نظریه جامع و پویا مقاومت راهبردی مقام معظم رهبری می‌پردازد. این نظریه، هژمونی جهانی را تجلی نظم باطل و ناعادلانه‌ای می‌داند که هدف نهایی آن سلب اراده و استحاله فرهنگی ملت‌های مستقل است. در مقابل این هژمونی فراگیر، سه‌گانه دین، دانش و اتحاد به‌منزله عناصر بنیادین، کنشگر فعال و بازدارنده‌های پویا در برابر فشارهای سیاسی، اقتصادی، نظامی و فرهنگی استکبار عمل می‌کنند.

روش‌ها: این مقاله با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوای کیفی، بر مبنای بیانات مقام معظم رهبری انجام شده است. ریشه‌های نظری این سه‌گانه، نه تنها در سطح تحلیل‌های سطحی، بلکه در مبانی هستی‌شناختی (شامل تقابل حق و باطل، تجلی اراده الهی و انسانی)، انسان‌شناختی-جامعه‌شناختی (با تأکید بر کرامت ذاتی ملت، توانایی‌های اراده جمعی امت اسلامی و نقش حیاتی رهبری) و معرفت‌شناختی (دانش به‌مثابه منبع حقیقی اقتدار و ثروت، ضرورت عقلانیت راهبردی و بصیرت عمیق در شناخت معادلات بین‌المللی) اندیشه ایشان به‌صورت عمیق

۱. استادیار گروه معارف اسلامی، دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجه، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران.

masomi6228@kashanu.ac.ir

و لایه‌لایه مورد کاوش قرار می‌گیرد. این رویکرد به ما امکان می‌دهد تا نقش هر یک از این مؤلفه‌ها را در چارچوب نظری مقاومت فعال جمهوری اسلامی تبیین کنیم.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان می‌دهد که دین، با تقویت ایمان و معنویت عمیق و حفظ هویت اصیل اسلامی - ایرانی، به‌عنوان سنگر فرهنگی عمل می‌کند. دانش، با توسعه همه‌جانبه خودکفایی علمی و فناوری، دستیابی به مرزهای نوین دانش و فناوری‌های پیشرفته را ممکن می‌سازد. اتحاد نیز با ایجاد انسجام ملی بی‌نظیر و هم‌افزایی مؤثر با ملت‌ها و دولت‌های مستقل در جبهه مقاومت، تاب‌آوری اجتماعی را تقویت می‌کند. این هم‌افزایی سیستمی و پیچیده در چارچوب نظریه مقاومت راهبردی، به طرز چشمگیری تاب‌آوری راهبردی جمهوری اسلامی ایران را در برابر نفوذ و سلطه خارجی افزایش می‌دهد و این کشور را به‌سوی ایفای نقشی فعال و پیشگامانه در شکل‌گیری یک نظم جهانی عادلانه‌تر و چندقطبی سوق می‌دهد.

نتیجه‌گیری: نظریه مقاومت راهبردی، برخلاف برداشت‌های رایج از قدرت نرم به‌عنوان ابزاری صرفاً جذب‌کننده، آن را به‌مثابه یک دکترین پویا، جامع و تمدن‌ساز می‌بیند. این نظریه بر بازدارندگی فعال بر پایه سه گانه دین، دانش و اتحاد تأکید دارد و مقاومت را حرکتی پیش‌رونده در راستای تحقق اهداف بلندمدت استقلال، توسعه پایدار و شکل‌گیری نظم نوین جهانی معرفی می‌کند. این پژوهش، با به‌کارگیری روش تحلیل محتوای کیفی، سه گانه دین، دانش و اتحاد را به‌مثابه سپرهای راهبردی غیرقابل نفوذ و پویا در برابر فشارهای نظام سلطه جهانی به‌طور دقیق و جامع مورد بررسی قرار می‌دهد. این تحلیل، به فهم دقیق‌تر از دینامیک‌های نوین قدرت و به غنای ادبیات علمی در حوزه نظریه‌های روابط بین‌الملل، مطالعات استراتژیک، قدرت نرم و تمدن‌سازی نوین اسلامی کمک شایانی می‌کند.

کلمات کلیدی: قدرت نرم، هژمونی جهانی، نظریه مقاومت راهبردی، دین، دانش، اتحاد، آیت‌الله خامنه‌ای.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

استناددهی: معصومی، سید ابراهیم. ۱۴۰۴. سه‌گانه قدرت نرم (دین، دانش و اتحاد) جمهوری اسلامی ایران در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای، رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، زمستان، سال ۱۷، شماره ۴، ۱۳۹-۱۱۵.

مقدمه

جهان معاصر صحنه تقابل‌های پیچیده‌ای است که در آن، هژمونی جهانی به‌مثابه یکی از برجسته‌ترین چالش‌ها برای استقلال و هویت ملت‌ها خودنمایی می‌کند (نقیب‌زاده، ۱۳۹۱). در این فضای سیال و پویا، قدرت‌های بزرگ تلاش دارند تا از طریق ابزارهای مختلف، از جمله قدرت سخت و قدرت نرم، اراده خود را بر سایر کنشگران تحمیل کرده و نظم مطلوب خویش را تثبیت نمایند. در مقابل، کشورهای مستقل، به‌ویژه آن‌هایی که دارای هویتی متمایز و اهدافی متفاوت بانظم هژمونیک هستند، ناگزیر از تعریف و تقویت راهبردهای دفاعی و تهاجمی متناسب با این چالش‌ها هستند.

جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یکی از بازیگران فعال و تأثیرگذار در نظام بین‌الملل، با توجه به مبانی فکری و گفتمان خاص خود، رویکردی متمایز را در مواجهه با هژمونی جهانی اتخاذ کرده است. این رویکرد، نه تنها بر ابعاد سنتی قدرت تکیه دارد، بلکه بر توانمندی‌های نهفته در ظرفیت‌های قدرت نرم بومی تأکید می‌ورزد. مقام معظم رهبری به کرات در بیانات خود به ابعاد مختلف این مواجهه و راهبردهای جمهوری اسلامی ایران برای صیانت از استقلال و پیشرفت کشور اشاره فرموده‌اند. از دیدگاه مقام معظم رهبری، استکبار جهانی و در رأس آن قدرت‌هایی نظیر امریکا، ریشه‌ای‌ترین مخالفت خود را با جوهره هویت و اقتدار ملت ایران، یعنی دین، دانش و اتحاد ابراز می‌دارند (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۴/۰۵/۰۷). این دیدگاه، نه صرفاً یک تحلیل سیاسی، بلکه تجلی یک نظریه جامع مقاومت راهبردی است که مبانی عمیقی در هستی‌شناسی، انسان‌شناسی، معرفت‌شناسی و جامعه‌شناسی سیاسی اسلامی دارد. ایشان این سه گانه را نه تنها به‌مثابه ابزارهای صرف برای جذب و اقتناع، بلکه به‌عنوان سپرهای راهبردی و عناصر بنیادین بازدارندگی در برابر فشارهای همه‌جانبه هژمونی جهانی معرفی می‌نمایند.

با این اوصاف، این پژوهش درصدد است تا با تمرکز بر اندیشه مقام معظم رهبری، چگونگی تبیین و کارکرد سه گانه دین، دانش و اتحاد را به‌عنوان مؤلفه‌های کلیدی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران و نقش آن‌ها را به‌مثابه سپرهای راهبردی در برابر هژمونی جهانی مورد بررسی و تحلیل قرار دهد. این مقاله با بهره‌گیری از چارچوب نظری مستخرج از اندیشه مقام معظم رهبری و با رویکرد تحلیل محتوای کیفی بیانات و فرمایشات ایشان، تلاش می‌کند تا سازوکارهای درونی و بیرونی این سه گانه را در برابر فشارهای نظام سلطه جهانی آشکار سازد. پرسش اصلی تحقیق این است که چگونه گفتمان مقام معظم رهبری، دین، دانش و اتحاد را به‌عنوان سپرهای راهبردی قدرت نرم در برابر هژمونی جهانی تبیین می‌کند؟ این پژوهش با تبیین این ابعاد، نه تنها به غنای ادبیات علمی در حوزه قدرت نرم و روابط بین‌الملل از منظر بومی می‌افزاید، بلکه می‌تواند راهبردهای کاربردی‌تری را برای سیاست‌گذاران در جهت تقویت ابعاد قدرت نرم ملی و مقابله با چالش‌های نظام بین‌الملل ارائه نماید. انتظار می‌رود نتایج این مطالعه نشان دهد که این سه گانه، با ایجاد هم‌افزایی بین ارزش‌های معنوی، توانمندی‌های علمی و انسجام اجتماعی، راهبردی جامع و پایدار برای مواجهه با چالش‌های ژئوپلیتیکی و فرهنگی عصر فراهم آورده و مسیر ایران را به‌سوی اوج ترقی و افتخار ترسیم می‌کند.

۱. پیشینه پژوهش

درباره سه‌گانه قدرت نرم (دین، دانش و اتحاد) جمهوری اسلامی ایران در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای، می‌توان به چندین منبع پژوهشی و مقالات علمی استناد کرد که این منابع به‌طور خاص به بیانات و اندیشه‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی اشاره دارند، **مقاله** «تبیین مدل مفهومی مقاومت در اندیشه آیت‌الله العظمی خامنه‌ای» با رویکرد داده‌بنیاد به تحلیل بیانات آیت‌الله خامنه‌ای از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۸ پرداخته و مدل مفهومی مقاومت را شامل زمینه‌ها، ابعاد، موانع، راهکارها و چشم‌اندازها توضیح می‌دهد. پایان‌نامه «صورت‌بندی نظریه مقاومت اسلامی در اندیشه اجتماعی آیت‌الله خامنه‌ای» منتشرشده در دانشگاه باقرالعلوم علیه‌السلام که به تحلیل ابعاد نظری و اجتماعی مقاومت در اندیشه ایشان پرداخته و چارچوب فلسفی-کلامی و اجتماعی را شرح داده است.

مقاله «بررسی مؤلفه‌های راهبردی مقاومت در اندیشه مقام معظم رهبری» که مؤلفه‌های راهبردی مقاومت را باهدف مدیریت جریان مقاومت و تقویت قدرت نرم در جمهوری اسلامی ایران موردبررسی قرار داده است. **کتاب** «اندیشه مقاومت از منظر آیت‌الله خامنه‌ای» نوشته سعید صلح میرزایی، انتشارات انقلاب اسلامی، چاپ ۱۳۹۸، که به‌صورت جامع این نظریه را از منظر بیانات و کلام رهبری تبیین کرده است. **مقاله** «الگوی جبهه مقاومت از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)» که به بررسی ابعاد و مؤلفه‌های جبهه مقاومت در منظومه فکری مقام معظم رهبری می‌پردازد. این تحقیق که به روش کتابخانه‌ای و با تحلیل محتوا و نظریه‌پردازی داده‌بنیاد به‌صورت کمی و کیفی انجام‌شده، باهدف ارائه یک الگوی منسجم برای جبهه مقاومت، نقش رهبران، دولت‌ها، ملت‌ها و اصول و چالش‌های مسیر مقاومت را شناسایی و تبیین کرده است. **مقاله** «طراحی الگوی مقاومت مردم پایه در نظم نوین جهانی مبتنی بر اندیشه‌های امام خامنه‌ای: پیشنهاد تشکیل سازمان "امم مقاوم (RN)" در تهران» که به استخراج و تحلیل دقیق شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد مقاومت مردمی بر اساس بیانات امام خامنه‌ای می‌پردازد و برای تقویت جبهه مقاومت در سطح جهانی، تشکیل سازمانی رسمی با عنوان «امم مقاوم (RN)» را پیشنهاد می‌کند که بتواند آزادگان و گروه‌های جهادی را در مقابله با نظام سلطه جهانی سازماندهی نماید. دو مفهوم سه‌گانه قدرت نرم (دین، دانش و اتحاد) و نظریه مقاومت راهبردی در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای مکمل یکدیگرند. سه‌گانه قدرت نرم بر ظرفیت‌های زیرساختی، فرهنگی و هویتی تمرکز دارد؛ این منابع غیرمسلحانه و تمدنی، بنیان قدرت و نفوذ نظام در حوزه‌های داخلی و بین‌المللی را تقویت می‌کنند. در مقابل، نظریه مقاومت راهبردی بر واکنش، مقابله و پایداری فعال و همه‌جانبه در برابر تهدیدهای خارجی و سلطه جهانی تأکید دارد. به‌عبارت‌دیگر، سه‌گانه قدرت نرم توانمندساز داخلی است، درحالی‌که نظریه مقاومت راهبردی راهبرد عملیاتی برای حفظ استقلال و پیشبرد اهداف انقلاب اسلامی است.

۲. مفاهیم

مفاهیم و چارچوب نظری زیر بر اساس رویکرد نظری و مفهومی مستخرج از اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای تبیین می‌گردد:

۲-۱. دین

دین در این مقاله، به معنای اسلام ناب محمدی و آموزه‌های مکتب اهل‌بیت (ع) است که در اندیشه مقام معظم رهبری، به‌عنوان مبنای اصلی هویت، ایمان، معنویت و اراده جمعی ملت ایران مطرح است. دین نه تنها منبع ارزش‌ها و آرمان‌های متعالی است، بلکه عامل اصلی بصیرت، وحدت کلمه، پایداری ایمانی و مقاومت در برابر فشارهای استکبار محسوب می‌شود و جامعه را در برابر تهاجم فکری و فرهنگی دشمن مصونیت می‌بخشد (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۱۱/۰۳؛ ۱۴۰۲/۱۱/۱۹).

۲-۲. دانش

دانش، به معنای تولید علم نافع، پیشرفت‌های فناورانه و دستیابی به خودکفایی علمی و فنی در ابعاد مختلف (به‌ویژه فناوری‌های راهبردی) است. مقام معظم رهبری بر این باورند که دانش نه صرفاً یک ابزار رفاهی، بلکه منبع اقتدار و مؤلفه بنیادین قدرت است که به ملت عزت‌نفس، خودباوری و توانایی تصمیم‌گیری مستقل می‌بخشد و انحصار قدرت‌های بزرگ را در هم می‌شکند (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۰۷/۲۶؛ ۱۴۰۲/۰۸/۱۱).

۲-۳. اتحاد

اتحاد در این مقاله، به مفهوم همبستگی و انسجام درونی ملت ایران در برابر تفرقه و نفوذ دشمن، و همچنین اتحاد و هم‌افزایی با ملت‌ها و دولت‌های مستقل در منطقه و جهان برای تشکیل جبهه مقاومت اشاره دارد. از دیدگاه مقام معظم رهبری، اتحاد یک سپر اجتماعی-سیاسی است که قدرت و بازدارندگی ملت را افزایش داده، مانع از نفوذ و تفرقه می‌شود و توان مقابله جمعی را در برابر فشارهای خارجی فراهم می‌آورد (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۱۱/۲۵؛ ۱۴۰۳/۰۱/۲۲).

۲-۴. نظریه مقاومت راهبردی

نظریه مقاومت راهبردی، چارچوب نظری اصلی این مقاله است که از منظومه فکری مقام معظم رهبری استخراج شده است. این نظریه بر پایه مبانی هستی‌شناختی، انسان‌شناختی-جامعه‌شناختی و معرفت‌شناختی استوار است. در این نظریه، مقاومت نه یک انفعال، بلکه یک کنش فعال، هوشمندانه و پیش‌رونده در برابر هژمونی جهانی است که هدف آن نه تنها دفع تهدیدات، بلکه دستیابی به اوج ترقی و افتخار و شکل‌دهی به یک نظم جهانی عادلانه است. سه‌گانه دین، دانش و اتحاد، ارکان عملیاتی این نظریه را تشکیل می‌دهند که به‌مثابه سپرهای دفاعی و پیش‌برنده عمل می‌کنند (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۰۸/۱۱؛ ۱۴۰۲/۱۲/۲۸).

۳. چارچوب نظری

چارچوب نظری ذیل به تبیین مبانی و اصول حاکم بر منظومه فکری مقام معظم رهبری در خصوص ماهیت

قدرت، نظم جهانی و استراتژی جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با هژمونی جهانی می‌پردازد. اندیشه ایشان، فراتر از تحلیل‌های متعارف روابط بین‌الملل، یک نظریه جامع مقاومت راهبردی را صورت‌بندی می‌کند که ریشه‌های عمیقی در مبانی هستی‌شناختی، انسان‌شناختی، معرفت‌شناختی و جامعه‌شناختی اسلامی دارد و در نهایت به ارائه رهیافت‌های عملیاتی در عرصه بین‌الملل می‌انجامد.

۳-۱. مبانی هستی‌شناختی: تقابل بنیادین حق و باطل و تجلی اراده الهی

در کانون هستی‌شناسی مقام معظم رهبری، جهان بر پایه تقابل جوهری و دائمی میان حق و باطل استوار است. این تقابل یک پدیده تصادفی یا صرفاً سیاسی نیست، بلکه ابعاد وجودی و متافیزیکی دارد که در تمامی سطوح حیات، از فردی تا بین‌المللی، ساری و جاری است. در این راستا، هژمونی جهانی (استکبار)، تجلی نظام‌مند و سازمان‌یافته باطل در عصر حاضر محسوب می‌شود که هدف آن، سلب کرامت انسانی، نادیده گرفتن استقلال ملت‌ها و اعمال سلطه جابرانه است. در مقابل، حرکت ملت‌های مستقل و رهایی‌بخش، تجلی "حق" است که در مسیر عدالت و آزادی گام برمی‌دارند. (بیانات در دیدار جمعی از مسئولان و کارگزاران نظام، ۲۸/۱۲/۱۴۰۲؛ بیانات در دیدار دانشجویان، ۱۲/۰۴/۱۳۹۵).

در این چارچوب، قدرت مطلق تنها متعلق به خداوند متعال است. این اصل (توحید افعالی)، منبع اصلی نفی هرگونه جبرگرایی تاریخی و تقویت اراده و امید ملت‌ها در برابر قدرت‌های ظاهری و متکثر است. اتکال به اراده الهی و باور به نصرت الهی، مبنای اصلی عدم تسلیم و حرکت به‌سوی پیروزی نهایی تلقی می‌شود (بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش، ۱۹/۱۱/۱۴۰۲). از این منظر، هیچ قدرت بشری حق ندارد بر سرنوشت، اراده یا کرامت ملتی حاکم شود، مگر آنکه خود آن ملت به اختیار تسلیم گردد. این اصل، مشروعیت‌بخش هرگونه مقاومت در برابر هژمونی و نفی‌کننده مشروعیت سلطه استکبار است.

۳-۲. مبانی انسان‌شناختی و جامعه‌شناختی: کرامت ذات، اراده جمعی و نقش جامعه ایمانی

اندیشه مقام معظم رهبری بر کرامت ذاتی انسان تأکید دارد که ریشه در فطرت الهی او دارد. این کرامت به انسان این امکان را می‌دهد که هرگونه ظلم و سلطه‌ای را برتابد. این کرامت از سطح فردی به سطح ملت نیز تعمیم می‌یابد و هر ملتی حق حیات مستقل، آزاد و باعزت دارد. از این رو، هرگونه تحقیر یا تحمیل اراده بیگانه بر یک ملت، نقض آشکار این کرامت ملی تلقی می‌شود (بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم قم، ۱۹/۱۰/۱۴۰۲؛ پیام به کنگره عظیم حج، ۲۴/۰۳/۱۴۰۳). در بعد جامعه‌شناختی، ایشان بر مفهوم امت تأکید دارند؛ جمعی از انسان‌ها که باایمان و اتحاد، در یک بستر اجتماعی همبسته به‌سوی کمال و تحقق اهداف مشترک حرکت می‌کنند. اتحاد در این بستر، تجلی و قوام‌بخش اراده جمعی است که قدرتی فراتر از جمع جبری افراد ایجاد می‌کند و به جامعه صبر و استقامت در مواجهه با سختی‌ها می‌بخشد. این اتحاد، نه تنها یک تاکتیک سیاسی، بلکه یک اصل بنیادین اجتماعی و عامل حفظ هویت جمعی است (بیانات در دیدار ائمه جمعه سراسر کشور، ۲۸/۰۴/۱۴۰۲؛ بیانات در دیدار مردم آذربایجان

شرقی، ۲۵/۱۱/۱۴۰۲). همچنین، جامعه اسلامی با محوریت ولایت، یک جامعه پویا و در حال حرکت به سوی کمال است. ولایت به‌عنوان عامل وحدت‌بخش، جهت‌دهنده و حفظ‌کننده اصالت‌ها عمل می‌کند و مانع از انحراف و تسلیم در برابر فشارها می‌شود (بیانات در مراسم سالگرد ارتحال امام خمینی (ره)، ۱۴/۰۳/۱۴۰۳).

۳-۳. مبانی معرفت‌شناختی: دانش به‌مثابه قدرت و عقلانیت راهبردی

در چارچوب نظری رهبری، علم و دانش صرفاً ابزاری برای شناخت طبیعت نیست، بلکه به‌عنوان منبع اقتدار و مؤلفه بنیادین قدرت تلقی می‌شود. دستیابی به دانش پیشرفته و بومی، توانایی جامعه را برای مدیریت منابع، غلبه بر مشکلات، و ارتقاء موقعیت بین‌المللی به‌شدت افزایش می‌دهد. این دانش، نه‌تنها به افزایش توانمندی‌های مادی، بلکه به ارتقاء روحیه خودباوری و عزت ملی نیز منجر می‌شود (بیانات در دیدار نخبگان و استعدادهای برتر علمی، ۲۶/۰۷/۱۴۰۲). معرفت‌شناسی ایشان بر یک عقلانیت راهبردی استوار است که هم به تجربه عملی و هم به اصول ثابت دین تکیه دارد. این عقلانیت، تحلیل دقیق "وضعیت موجود، درک عمق توطئه‌ها و قوانین حاکم بر عالم را ممکن می‌سازد و به جامعه توانایی طراحی راهکارهای متناسب و مؤثر را در شرایط پیچیده بین‌المللی می‌دهد (بیانات در دیدار دانش‌آموزان و دانشجویان، ۱۱/۰۸/۱۴۰۲). از این رو، دانش حقیقی، دانشی است که منجر به خودکفایی و استقلال شود؛ چراکه وابستگی علمی، زمینه‌ساز وابستگی‌های سیاسی و اقتصادی است و دانش بومی، عاملی حیاتی برای شکستن انحصار و خنثی کردن توطئه‌های دشمن محسوب می‌شود.

۳-۴. نظریه مقاومت راهبردی در برابر هژمونی جهانی

با تلفیق مبانی هستی‌شناختی، انسان‌شناختی، معرفت‌شناختی و جامعه‌شناختی فوق، نظریه مقاومت راهبردی از منظر مقام معظم رهبری شکل می‌گیرد که دیدگاه ایشان را در خصوص ماهیت روابط بین‌الملل و راهبرد ایران در آن تبیین می‌کند:

۳-۴-۱. **ماهیت استکبار و هدف دشمنی:** استکبار یک پدیده ذاتی، پایدار و با اهداف مشخص است که غایت آن مهار و تسلیم ملت‌های مستقل است. تظاهر به حقوق بشر یا صلح، صرفاً ابزارهایی برای تحقق اهداف هژمونیک و پوشاندن ماهیت سلطه‌گرایانه آن است. مخالفت استکبار با دین، دانش و اتحاد ایران، نه بهانه‌ای برای مقابله، بلکه نقطه هدف و دلیل اصلی دشمنی است؛ زیرا این سه مؤلفه، ستون‌های اصلی استقلال، هویت و اقتدار ملت ایران را تشکیل می‌دهند (بیانات ۱۴۰۴/۰۵/۰۷) و (محمدی، ۱۴۰۲، ص ۱۱۵) (مهدی‌پور، ۱۳۹۸، ص ۵۵۳)

۳-۴-۲. **قدرت نرم به‌مثابه سپر راهبردی:** برخلاف تعاریف غربی که قدرت نرم را ابزاری برای جذب و اقناع محض می‌دانند، در این نظریه، قدرت نرم (با مؤلفه‌های بومی دین، دانش، و اتحاد) نه‌تنها ابزار نفوذ، بلکه در وهله اول، سپر راهبردی و عنصر بازدارنده در برابر هجمه‌های سخت و نرم استکبار است. این قدرت نه‌تنها موجب جذب دل‌ها و افزایش نفوذ فرهنگی می‌شود، بلکه به دلیل

ریشه‌های عمیقش در مبانی فکری ملت، توانایی مقاومت پایدار و دفع تهدیدات را نیز فراهم می‌آورد:

۳-۴-۳. **دین (سپر فکری-فرهنگی):** با ایجاد وحدت کلمه، پایداری ایمانی و ترویج ارزش‌های مقاومت و شهادت‌طلبی، جامعه را در برابر تهاجم فرهنگی و جنگ نرم دشمن مصونیت می‌بخشد و به آن معنا و هدف می‌بخشد (بیانات در دیدار مداحان اهل بیت (ع)، ۱۱/۱۴۰۲/۰۳) (صولتی، ۱۳۹۶، ص ۵۷)

۳-۴-۴. **دانش (سپر اقتدار-تکنولوژیک):** با ایجاد توانمندی‌های بومی، پیشرفت‌های فناورانه و شکستن انحصار قدرت‌های بزرگ، به کشور قدرت چانه‌زنی، بازدارندگی عملیاتی و استقلال واقعی می‌بخشد (بیانات در دیدار دانشجویان و دانش‌آموزان، ۱۱/۰۸/۱۴۰۲؛ بیانات در دیدار نخبگان و استعدادهای برتر علمی، ۲۶/۰۷/۱۴۰۲). (صولتی، ۱۳۹۶، ص ۹۸)

۳-۴-۵. **اتحاد (سپر اجتماعی-سیاسی):** با ایجاد انسجام ملی (وحدت داخلی) و هم‌افزایی منطقه‌ای (جبهه مقاومت)، مانع از نفوذ، تفرقه و استحاله درونی می‌شود و توان مقابله جمعی را در برابر فشارهای خارجی افزایش می‌دهد (بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی، ۲۵/۱۱/۱۴۰۲؛ بیانات در دیدار مسئولان نظام، ۲۲/۰۱/۱۴۰۳) و (صالح اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۹، ص ۸۴)

هدف نهایی مقاومت، رسیدن به اوج ترقی و افتخار و "نظم نوین عادلانه: مقاومت در این نظریه، صرفاً به معنای بقا یا دفاع منفعلانه نیست، بلکه یک حرکت روبه‌جلو و پویا برای دستیابی به اوج ترقی و افتخار در تمامی ابعاد (علمی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و دفاعی) است (اشاره به بیانات ۰۷/۰۵/۱۴۰۴). این حرکت، نه تنها برای اعتلای ایران، بلکه برای الگو شدن و ایجاد یک نظم جهانی چندقطبی، عادلانه و فارغ از سلطه استکبار تبیین می‌شود. (مهدی‌پور، ۱۳۹۸، ص ۵۴۷)

نمودار مفهومی نظریه سه‌گانه قدرت نرم (دین، دانش و اتحاد) جمهوری اسلامی ایران در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای

ردیف	بخش اصلی	زیر مجموعه‌ها و نکات کلیدی	توضیح خلاصه و نقش در نظریه
۱	مبانی هستی‌شناختی	<ul style="list-style-type: none"> تقابل حق و باطل تجلی اراده الهی قدرت مطلق خداوند 	* جهان مبتنی بر تقابل حق و باطل است؛ خداوند قدرت مطلق؛ منبع اصلی مقاومت و امید ملت‌هاست.
۲	مبانی انسان‌شناختی و جامعه‌شناختی	<ul style="list-style-type: none"> کرامت ذاتی انسان اراده جمعی امت و اتحاد ولایت 	* کرامت انسانی باعث رد سلطه می‌شود؛ اتحاد اجتماعی و ولایت جهت دهنده مقاومت و انسجام ملی است.

<p>دانش موجب قدرت فرهنگی، فنی و اجرای راهبرد مستقل است؛ عقلانیت راهبردی ابزار تحلیل و تصمیم‌گیری.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • دانش به‌مثابه قدرت • عقلانیت راهبردی • دانش بومی 	<p>مبانی معرفت‌شناختی</p>	<p>۳</p>
<p>* استکبار برای تسلط تلاش می‌کند؛ مقاومت مبتنی بر قدرت نرم بومی؛ هدف حرکت به سوی نظام جهانی عادلانه و مستقل است.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ماهیت و هدف استکبار • قدرت نرم به‌عنوان سپر راهبردی: دین، دانش، اتحاد • هدف نهایی: استقلال، پیشرفت، نظم نوین عادلانه 	<p>نظریه مقاومت راهبردی</p>	<p>۴</p>

۴. هژمونی جهانی از منظر آیت‌الله خامنه‌ای

هژمونی جهانی در منظومه فکری مقام معظم رهبری، نه صرفاً یک واقعیت سیاسی یا نظامی، بلکه تجلی یک نظم باطل، غیرعادلانه و مستعمره‌گر است که هدف نهایی آن سلب اراده، استقلال و استحاله فرهنگی ملت‌های مستقل به نفع نظام سلطه جهانی است. ایشان بارها در سخنرانی‌ها و بیانات خود، ماهیت، اهداف و آثار این هژمونی را با دقت و جامعیت مورد تحلیل قرار داده‌اند. ابتدا، ایشان هژمونی جهانی را تجسم قدرتی می‌دانند که بر پایه سلطه سیاسی، اقتصادی، نظامی و فرهنگی استوار است و از ابزارهای مختلف برای تحمیل اراده خود بر ملت‌ها و دولت‌ها بهره می‌برد (بیانات در دیدار مسئولان نظام، ۲۸/۱۲/۱۴۰۲). بر اساس دیدگاه ایشان، این نظم جهانی موجود یک «نظم باطل» و «غیرعادلانه» است که نه تنها حقوق مردم را نقض می‌کند، بلکه به دنبال تحمیل فرهنگ، ارزش‌ها و منافع محدود یک اقلیت حاکم است که معمولاً غربی و به‌ویژه آمریکایی است (بیانات به مناسبت روز جهانی قدس، ۱۹/۰۳/۱۴۰۲). ایشان استکبار جهانی را موجودی چندوجهی می‌دانند که در عرصه‌های مختلف تلاش می‌کند با ابزارهای سخت‌افزاری مانند نظامی‌گری و تحریم‌های اقتصادی و ابزارهای نرم‌افزاری مانند تهاجم فرهنگی و جنگ روانی، بر کشورها سلطه یابد (بیانات به مناسبت سالگرد جنگ تحمیلی، ۰۷/۰۵/۱۴۰۴). این فشار سیستماتیک و همه‌جانبه به‌منظور استیلای کامل بر منابع و اراده ملت‌ها و مهار ظرفیت‌های تمدنی آن‌ها طراحی شده است (بیانات در دیدار فرماندهان نیروهای مسلح، ۱۹/۱۱/۱۴۰۲). برخی از ویژگی‌های مهم هژمونی جهانی از نظر ایشان عبارت‌اند از:

- **مالکیت انحصاری منابع و ثروت‌های جهان:** هژمونی در کنترل جریان‌های اقتصادی و منابع حیاتی جهان نقشی بی‌رقیب دارد و این امر، سرنوشت بسیاری از ملت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد (بیانات در دیدار نخبگان علمی، ۲۶/۰۷/۱۴۰۲).

- **تحمیل فرهنگ و ارزش‌های خاص:** هژمونی به دنبال یکسان‌سازی فرهنگی و حذف مضامین هویتی ملت‌های مستقل است؛ اقدامی که منجر به از دست دادن کرامت و خودباوری ملی می‌شود (بیانات در دیدار دانشجویان، ۱۱/۰۸/۱۴۰۲).
  - **استفاده از ابزارهای نظامی و تحریم:** مواجهه مستقیم با ملت‌ها در جهت تضعیف قدرت دفاعی و توانمندی‌های اقتصادی آن‌ها یکی از راهبردهای اصلی است (بیانات در دیدار فرماندهان نیروی هوایی، ۱۹/۱۱/۱۴۰۲).
  - **پیشبرد اهداف از طریق جبهه‌های متعدد:** به نظر ایشان، هژمونی جهانی از جبهه‌های مختلف، اعم از نظامی، اقتصادی، اطلاعاتی و فرهنگ استفاده می‌کند تا به تدریج استقلال ملی و اراده مردمی را خاموش سازد (بیانات در دیدار مسئولان نظام، ۲۲/۰۱/۱۴۰۳).
- در مقابل این هژمونی، مقام معظم رهبری بر ضرورت مقاومت راهبردی تأکید ویژه دارند و سه‌گانه «دین، دانش و اتحاد» را به‌عنوان سپرهای استراتژیک و عوامل بازدارنده در برابر فشارها معرفی می‌کنند (بیانات در دیدار مداحان اهل بیت (ع)، ۰۳/۱۱/۱۴۰۲). ایشان معتقدند که شناخت عمیق هژمونی و راهبردهای آن، شرط اصلی برای طراحی راهکارهایی مؤثر در حفظ استقلال و عزت ملت‌ها است (بیانات به مناسبت روز ملی فناوری هسته‌ای، ۱۱/۰۸/۱۴۰۲). این تحلیل‌ها، هژمونی جهانی را به‌مثابه یک نظم مستبدانه و سلطه‌جو قلمداد می‌کند که مقابله با آن مستلزم شناخت دقیق ساختارها و ابزارهای آن و نیز بهره‌گیری از ظرفیت‌های قدرت نرم بومی و اتحاد ملل مستقل است (بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۱۹/۱۰/۱۴۰۲).

۵. روش‌ها و نحوه کاربست آن

این پژوهش از نوع مطالعات کیفی و رویکرد تحلیلی-تفسیری است که باهدف تبیین و واکاوی نظریه مقاومت راهبردی در اندیشه مقام معظم رهبری انجام شده است. به‌منظور استخراج دقیق و عمیق مفاهیم اساسی و مؤلفه‌های سه‌گانه دین، دانش و اتحاد، از روش تحلیل محتوای کیفی استفاده شده است که از متداول‌ترین و معتبرترین روش‌های پژوهش کیفی در حوزه علوم انسانی و اجتماعی است.

در گام نخست، داده‌های پژوهش متشکل از بیانات مقام معظم رهبری گردآوری شدند که شامل خطابات رسمی، پیام‌ها، کتاب‌ها، و سخنرانی‌های منتخب در بازه زمانی مشخص و مرتبط با موضوع می‌باشد. همچنین، به‌منظور افزایش غنای مبانی نظری، متون تکمیلی شامل کتاب‌ها و مقالات پژوهشی مرتبط با قدرت نرم و نظریه مقاومت راهبردی نیز بررسی شدند. این مجموعه گسترده داده‌ها، امکان تحلیل لایه‌لایه و عمیق مبانی نظری و کارکردهای سه‌گانه موردنظر را فراهم آورد.

مرحله بعدی، فرآیند تحلیل داده‌ها بود که بر اساس چارچوب نظری استخراج شده از اندیشه رهبری صورت گرفت. این فرایند چندمرحله‌ای شامل: خوانش دقیق متون، کدگذاری مفاهیم کلیدی بر اساس مبانی هستی‌شناختی، انسان‌شناختی-جامعه‌شناختی و معرفت‌شناختی بود. کدگذاری به‌صورت دستی و بر اساس روش تحلیل محتوای کیفی انجام گرفت و از ابزارهای نرم‌افزاری تحلیل متون نیز برای بهترین ساماندهی داده‌ها بهره‌برداری شد.

با این روش، هر یک از مؤلفه‌های دین، دانش و اتحاد نه به صورت مجزا بلکه به عنوان اجزای یک نظام یکپارچه در چارچوب نظریه مقاومت راهبردی تحلیل شدند. نحوه کاربست روش تحلیلی به گونه‌ای بوده است که امکان تفسیر عملکرد این سه گانه را در زمینه مقاومت فعال و راهبردی جمهوری اسلامی ایران در برابر فشارهای همه‌جانبه جهانی مهیا کرده است. در نهایت، این تحلیل کیفی به تبیین سازوکارها، نقش و اهمیت هر مؤلفه در تضمین تاب‌آوری استراتژیک جمهوری اسلامی در برابر نفوذ و سلطه خارجی انجامید و کمک کرد تا ابعاد نظریه مقاومت راهبردی به‌طور جامع و عمیق مستند و روشن‌گری شود. این رویکرد روش‌شناختی علاوه بر اعتبار نظری بالا، هماهنگی کاملی با ماهیت پژوهش و اهداف آن دارد و زمینه لازم برای تبدیل مباحث نظری و مفاهیم انتزاعی به تحلیل‌های کاربردی و پیشنهادهای راهبردی فراهم آورده است.

۶. تحلیل مؤلفه‌های سه‌گانه قدرت نرم: دین، دانش و اتحاد به مثابه سپرهای راهبردی

در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای، رویارویی با هژمونی جهانی ذیل نظریه جامع مقاومت راهبردی تعریف می‌شود که فراتر از واکنش منفعلانه است. این نظریه بر توانمندی‌های درونی، خوداتکایی و ریشه‌های هستی‌شناختی اسلامی ملت ایران استوار است. در این چارچوب منسجم، سه‌گانه دین، دانش و اتحاد صرفاً ابزارهای سطحی قدرت نرم نیستند، بلکه کارکردی محوری و بنیادین دارند. این مؤلفه‌ها به مثابه سپرهای راهبردی عمل می‌کنند که ملت را در برابر حملات پیچیده و همه‌جانبه نظام سلطه حفظ و مصونیت می‌بخشند. این رویکرد یک دکترین فعال است که ملت را از انفعال خارج کرده و مسیر ترقی و دستیابی به اهداف تمدنی بلندمدت را هموار می‌سازد.

۶-۱. دین: سپر هویت‌بخش و مصونیت‌ساز

دین از دیدگاه مقام معظم رهبری، نه صرفاً یک بعد روحانی یا فرهنگی، بلکه یک عنصر بنیادین و فعال در ساختار قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران و یک سپر راهبردی در برابر هژمونی جهانی است. تحلیل ایشان از دین، فراتر از یک اعتقاد فردی، آن را به مثابه یک نیروی محرکه جمعی و یک سد نفوذناپذیر در برابر تلاش‌های نظام سلطه برای تحمیل اراده و استحاله فرهنگی ملت‌ها معرفی می‌کند. این نگاه، دین را در کانون نظریه مقاومت راهبردی قرار می‌دهد و بیان می‌دارد که جوهره ایمان و معنویت ملت، به دلیل ماهیت استقلال‌طلبانه و هویت‌بخش خود، هدف اصلی دشمنی استکبار جهانی است. این تحلیل بنیادین از نقش دین به عنوان سپر راهبردی در چند بعد کلیدی قابل تعمیق است:

۶-۱-۱. نقش هویت‌بخش و تقویت‌کننده خودباوری: دین، به‌ویژه با تأکید بر مبانی اسلامی و انقلابی، به ملت ایران یک هویت متمایز و خودبسنده می‌بخشد که آن را از پذیرش کورکورانه ارزش‌ها و فرهنگ تحمیلی غرب بازمی‌دارد. این هویت دینی، در برابر تهاجم نرم فرهنگی و تلاش برای از بین بردن اصالت‌های بومی، به مثابه یک حصار عمل می‌کند و خودباوری ملی را تقویت می‌نماید. ملت با تکیه بر مبانی دینی خود، توانایی تشخیص مسیر و استقلال در تصمیم‌گیری‌ها را پیدا می‌کند و از

استحاله فرهنگی که هدف نهایی هژمونی نرم است، مصون می‌ماند. مقام معظم رهبری در تبیین این بعد می‌فرماید:

«دین، به ملت هویت می‌بخشد؛ ملت بی‌هویت مثل علف هرز است. ملت هویت‌دار ملت باریشه‌ی عمیق است. این هویت را نباید تضعیف کرد» (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۱۱/۰۳).

۶-۱-۲. ایجاد معنویت و بصیرت راهبردی: ایمان و معنویت برخاسته از دین، بُعد درونی و فکری مقاومت را تقویت می‌کند. این بعد، به ملت بصیرتی عمیق می‌بخشد تا بتواند نقشه‌ها و توطئه‌های پنهان دشمن را درک کند و در برابر پیچیدگی‌های سیاسی و اقتصادی، دچار اشتباه محاسباتی نشود. علاوه بر این، معنویت، منبع صبر و استقامت در برابر سختی‌ها و فشارهاست. در شرایط تحریم‌های اقتصادی یا تهدیدات امنیتی، این ایمان و معنویت است که تاب‌آوری جامعه را افزایش داده و مانع از فروپاشی روانی و اجتماعی می‌شود. بصیرت ناشی از معنویت، اجازه نمی‌دهد که دشمن با فریب و تبلیغات، اراده ملت را تضعیف کند. مقام معظم رهبری در اشاره به این نقش می‌فرماید:

«ایمان، بصیرت می‌دهد. اگر ایمان بود، چشم انسان باز می‌شود و حقایق را انسان می‌بیند» (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۱۱/۱۹). ایشان همچنین بر لزوم "صبر" در کنار "استقامت" تأکید دارند که این صبر ریشه در اتکال به قدرت لایزال الهی و اطمینان به وعده‌های الهی دارد.

۶-۱-۳. تضمین وحدت کلمه و انسجام ملی: دین، به‌عنوان یک عامل فراگیر و مشترک، بستری برای وحدت و همبستگی ملی فراهم می‌آورد. این وحدت، فارغ از تفاوت‌های قومی، جغرافیایی یا اجتماعی، ملت را به یک پیکره واحد تبدیل می‌کند که در برابر دشمن خارجی، نیرویی شکست‌ناپذیر است. توطئه‌های دشمنان برای ایجاد تفرقه و اختلاف داخلی (قومی، مذهبی، سیاسی)، در سایه این وحدت دینی خنثی می‌شود. انسجام ملی حاصل از دین، به ملت قدرت دفاعی و کنشگری جمعی می‌بخشد و آن را در برابر هرگونه فشار یا نفوذ از خارج، مقاوم می‌سازد. این وحدت، سپر محکمی است که نفوذ از درون را ناممکن می‌سازد. مقام معظم رهبری در تبیین اهمیت این بعد فرموده‌اند:

«اتحاد کلمه‌ی ملت ایران، یکی از مهم‌ترین عوامل پیروزی و بقای این انقلاب در طول این سال‌ها بوده است. این اتحاد را باید حفظ کرد. هر چیزی که این اتحاد را به هم بزند، مضر است» (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۱۱/۲۵). ایشان به‌صراحت بیان داشته‌اند که یکی از نقاط مخالفت استکبار جهانی با ملت ایران، همین "اتحاد در زیر سایه‌ی اسلام و قرآن" است (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۴/۰۵/۰۷).

۶-۲. دانش: سپر اقتدار و خودکفایی (بازنگری بخش مبارزه با انحصار)

در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای، دانش فراتر از ابزار توسعه اقتصادی، یک منبع اقتدار حیاتی و مؤلفه بنیادین قدرت ملی است. ایشان دستیابی به قله‌های علم و فناوری را شرط لازم برای استقلال واقعی می‌دانند. از دیدگاه ایشان، مخالفت استکبار با پیشرفت علمی ایران ریشه در این دارد که این پیشرفت، انحصار قدرت‌های بزرگ را درهم‌شکسته و ملت را به سمت "استقلال عملی" سوق می‌دهد. دانش به‌مثابه یک سپر راهبردی عمل می‌کند که توانایی ملت را در خنثی کردن توطئه‌ها و رسیدن به خودکفایی

تضمین می‌نماید، و در برابر هرگونه تحمیل اراده نظام سلطه، مقاومت و توانایی ایجاد می‌کند. تحلیل نقش دانش به‌عنوان سپر راهبردی در ابعاد زیر قابل تعمق است:

۶-۲-۱. تضمین خودکفایی و استقلال ملی: دستیابی به دانش بومی و فناوری‌های پیشرفته در عرصه‌های مختلف، به ملت این امکان را می‌دهد که نیازهای اساسی و راهبردی خود را بدون وابستگی به قدرت‌های خارجی تأمین کند. این خودکفایی، عملاً ابزارهای فشار و تحریم را از دست دشمنان می‌گیرد و توانایی آن‌ها برای تحمیل اراده‌شان را به‌شدت تضعیف می‌کند. دانش بومی، نه تنها در اقتصاد و صنعت، بلکه در حوزه‌های حساس دفاعی و امنیتی نیز، به‌مثابه یک سپر اقتصادی و فناورانه عمل کرده و جمهوری اسلامی ایران را در برابر فشارهای هژمونیک آسیب‌ناپذیر می‌سازد. از دیدگاه مقام معظم رهبری، هرگونه وابستگی علمی، سرآغاز وابستگی‌های سیاسی و اقتصادی است و دانش بومی سنگ بنای واقعی استقلال و آزادی عمل است. مقام معظم رهبری بر این نکته تأکید دارند که:

«دانش، مایه‌ی اقتدار و مایه‌ی توانایی است. وقتی شما دارای دانشید، دارای تواناییید. وقتی توانایی داشتید، از دشمن بیمی ندارید» (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۰۸/۱۱). ایشان همچنین می‌فرمایند: «در مقابل این حرکت عظیم ملت ایران... این پیشرفت علمی برای آن‌ها غیرقابل تحمل است... چون می‌دانند این علم برای این ملت اقتدار می‌آورد» (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۴/۰۵/۰۷).

۶-۲-۲. افزایش اقتدار و بازدارندگی مؤثر در عرصه بین‌الملل: پیشرفت علمی و نوآوری، به‌ویژه در حوزه‌های حساس و راهبردی نظیر فناوری هسته‌ای، نانو، بیوتکنولوژی، هوافضا و صنایع دفاعی، مستقیماً به افزایش اقتدار و توان بازدارندگی یک کشور در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی منجر می‌شود. این اقتدار علمی، نه تنها در عرصه نظامی، بلکه در بُعد سیاسی و دیپلماتیک نیز قدرت چانه‌زنی کشور را بالا می‌برد و به آن امکان می‌دهد تا در معادلات جهانی نقش فعال‌تر و تأثیرگذارتری ایفا کند. ملت با تکیه بر توانمندی‌های علمی و فناوری خود، می‌تواند دشمن را از هرگونه تجاوز نظامی یا تلاش برای تحمیل اراده‌اش بازدارد. این بعد از دانش، در واقع یک سپر امنیتی و دفاعی است که امنیت ملی را در برابر تهدیدات خارجی تضمین می‌کند و مرزهای علمی و عملی کشور را مستحکم می‌سازد. مقام معظم رهبری در این خصوص بیان می‌دارند:

«علم یک منبع قدرت است. هر ملتی که علمش بیشتر باشد، قدرتش بیشتر است. قدرتمندی یک ملت فقط به پولش نیست، فقط به جمعیتش نیست، فقط به سلاحش نیست؛ به علمش هم هست» (مقام معظم رهبری، ۱۴۰۲/۰۷/۲۶). این دیدگاه، دانش را به‌عنوان زیربنای اصلی توانمندی‌های همه‌جانبه یک ملت برای مواجهه با قدرت‌های متخاصم و حفظ کرامت ملی معرفی می‌کند.

۶-۲-۳. مبارزه با انحصار و ایفای نقش در شکل‌گیری نظم نوین جهانی: دانش، ابزاری قدرتمند و تحول‌آفرین برای شکستن انحصار علمی و فناورانه قدرت‌های بزرگ است. در یک نظام جهانی که دانش به‌عنوان اهرم سلطه و تحمیل نفوذ به کار گرفته می‌شود، توسعه دانش بومی به معنای رهایی از یوغ وابستگی علمی و فناوری تحمیلی است. با تولید علم و فناوری جدید و رسیدن به مرزهای دانش، ملت ایران می‌تواند از جایگاه صرفاً مصرف‌کننده دانش خارج‌شده و خود به تولیدکننده و صادرکننده

دانش و فناوری‌های نوین تبدیل شود. این امر، نه تنها اقتدار ملی را افزایش می‌دهد، بلکه با به چالش کشیدن قطب‌های سنتی دانش و قدرت، به شکل‌گیری یک نظم جهانی چندقطبی و عادلانه‌تر کمک می‌کند. این رویکرد به ملت ایران امکان می‌دهد تا معادلات قدرت را به نفع ملت‌های مستقل تغییر دهد و در بنیان‌گذاری تمدن نوین اسلامی، که لازمه آن نیز پیشرفت علمی است، سهمی باشد. مقام معظم رهبری بارها بر اهمیت پیشرفت علمی برای الگو شدن و حجت قرار گرفتن جمهوری اسلامی ایران در برابر ملت‌های دیگر تأکید کرده‌اند که این خود دلالت بر نقشی فراتر از صرفاً دفاع و به معنای تأثیرگذاری فعال بر معادلات جهانی دارد. (مقام معظم رهبری، ۲۸/۱۲/۱۴۰۲). ایشان همچنین فرموده‌اند:

«پیشرفت علمی... اقتدار ملی است و می‌تواند دنیا را هم تحت تأثیر قرار بدهد» (مقام معظم رهبری، ۱۲/۰۴/۱۳۹۵).

۳-۶. اتحاد: سپر انسجام ملی و هم‌افزایی منطقه‌ای

اتحاد در اندیشه مقام معظم رهبری، صرفاً یک همبستگی داخلی یا یک ائتلاف سیاسی نیست؛ بلکه به‌مثابه یکی از مهم‌ترین سپرهای راهبردی در برابر توطئه‌های تفرقه‌افکنانه دشمن و فشارهای خارجی عمل می‌کند. ایشان بر این باورند که دشمنان ملت ایران، به‌ویژه استکبار جهانی، همواره در پی ایجاد شکاف و تفرقه در داخل کشور و دامن زدن به اختلافات میان ملت‌ها و دولت‌های منطقه هستند تا از این طریق، از یکپارچگی ملت‌ها کاسته و به اهداف سلطه‌جویانه خود دست یابند. لذا، اتحاد از نگاه مقام معظم رهبری، یک عنصر پویا و مستمر برای حفظ بقا، افزایش قدرت و پیشبرد اهداف عالیه نظام در برابر این توطئه‌هاست. این اتحاد، هم در بُعد انسجام ملی درون مرزها و هم در بُعد هم‌افزایی منطقه‌ای با ملت‌ها و دولت‌های مستقل در سطح فرامرزی اهمیت می‌یابد. تحلیل نقش اتحاد به‌عنوان سپر راهبردی در ابعاد زیر قابل بررسی است:

۳-۶-۱. انسجام درونی و وحدت ملی: اتحاد ملی به معنای همبستگی تمامی اقشار مختلف مردم، اقوام، مذاهب و گروه‌های اجتماعی است. این همبستگی، مانع از ایجاد شکاف‌های اجتماعی و سیاسی توسط دشمن می‌شود و قدرت درونی ملت را به طرز چشمگیری افزایش می‌دهد. در شرایطی که دشمن با جنگ ترکیبی و عملیات روانی به دنبال تضعیف اراده ملت از داخل است، این انسجام به‌مثابه یک دیوار دفاعی مستحکم عمل می‌کند و ملت را در برابر فشارهای خارجی مقاوم می‌سازد. حفظ این انسجام حیاتی، شرط اصلی پایداری و تاب‌آوری در برابر هجمه‌هاست. مقام معظم رهبری در این زمینه تصریح می‌کنند:

«اتحاد کلمه‌ی ملت ایران، یکی از مهم‌ترین عوامل پیروزی و بقای این انقلاب در طول این سال‌ها بوده است. این اتحاد را باید حفظ کرد. هر چیزی که این اتحاد را به هم بزند، مضر است» (مقام معظم رهبری، ۲۲/۰۱/۱۴۰۳). ایشان همچنین به‌صراحت بیان داشته‌اند که یکی از نقاط مخالفت استکبار جهانی با ملت ایران، همین «اتحاد در زیر سایه‌ی اسلام و قرآن» است که بر استحکام درونی ملت می‌افزاید (مقام معظم رهبری، ۰۷/۰۵/۱۴۰۴).

۶-۳-۲. هم‌افزایی منطقه‌ای و تقویت جبهه مقاومت: اتحاد، فراتر از مرزهای جغرافیایی نیز گسترش می‌یابد. اتحاد با ملت‌ها و دولت‌های مستقل در منطقه و جهان، به تشکیل "جبهه مقاومت" منجر می‌شود که توانایی مقابله با هژمونی جهانی را به صورت جمعی تقویت می‌کند. این هم‌افزایی، قدرت مشترک کشورهای مستقل را در برابر زورگویی‌ها و یک‌جانبه‌گرایی‌های بین‌المللی افزایش داده و توان چانه‌زنی و بازدارندگی را در سطح بین‌المللی بالا می‌برد. در دیدگاه مقام معظم رهبری، تقویت این جبهه، عاملی حیاتی برای تضعیف نظام سلطه و گام نهادن در مسیر یک نظم جهانی عادلانه‌تر است. مقام معظم رهبری در این خصوص فرموده‌اند:

«وحدت و اتحاد امت اسلامی... عامل اصلی عظمت و قدرت اسلامی است» (مقام معظم رهبری، ۲۸/۱۲/۱۴۰۲). ایشان همچنین بر لزوم همراهی و هم‌افزایی کشورهای اسلامی و مستقل برای ایستادگی در برابر نقشه دشمنان تأکید دارند که این خود به تقویت جبهه مقاومت می‌انجامد (مقام معظم رهبری، ۲۵/۱۱/۱۴۰۲).

۶-۳-۳. خنثی‌سازی توطئه‌های تفرقه‌افکنانه: دشمنان جمهوری اسلامی ایران همواره به دنبال ایجاد درگیری‌های قومی، مذهبی یا سیاسی در داخل کشور و منطقه هستند تا با مشغول کردن ملت‌ها به مسائل داخلی، آن‌ها را از هدف اصلی مقابله با استکبار منحرف سازند. اتحاد ملی و منطقه‌ای، ابزار قدرتمندی برای خنثی کردن این توطئه‌هاست. با حفظ انسجام درونی و تقویت روابط با متحدان منطقه‌ای، ملت ایران می‌تواند تمرکز خود را بر پیشرفت، حل مسائل اصلی و مقابله با دشمن اصلی حفظ کند و فرصت هرگونه نفوذ و بهره‌برداری را از بدخواهان سلب نماید. مقام معظم رهبری در این راستا همواره بر هوشیاری در برابر توطئه‌های تفرقه‌افکنانه تأکید کرده‌اند و فرموده‌اند که:

«دشمن همیشه سعی کرده است بین اقلش مختلف و بین جناح‌ها تفرقه ایجاد کند... این تفرقه سم است» (مقام معظم رهبری، ۱۲/۰۴/۱۳۹۵). حفظ اتحاد، دقیقاً نقطه مقابل این تلاش‌های دشمن است.

۷. تحلیل مؤلفه‌های سه‌گانه سپرهای راهبردی (دین، دانش و اتحاد)

در تحلیل جامع منظومه فکری مقام معظم رهبری، سه‌گانه دین، دانش و اتحاد فراتر از مؤلفه‌های مجزا در ادبیات قدرت نرم، ارکان بنیادین و به هم پیوسته‌ای را تشکیل می‌دهند که چارچوب نظری نظریه مقاومت راهبردی را پی‌ریزی می‌کنند. این نظریه، با ارائه یک پارادایم بومی در تحلیل قدرت و مقاومت، هژمونی جهانی را نه صرفاً یک کنش سیاسی، بلکه تجلی یک نظام معرفتی و ارزشی سلطه‌جو می‌داند که هدف آن، استحاله هویت، مهار پیشرفت و تضعیف اراده ملت‌های مستقل است. در این تقابل، سه‌گانه مذکور به مثابه سپرهای راهبردی چندوجهی عمل می‌کنند که هر یک از بعد خاصی، ملت ایران را در برابر تهدیدات نامتقارن نظام سلطه مصنوعیت بخشیده و به سمت تعالی و ایفای نقش فعال در هندسه قدرت جهانی رهنمون می‌سازند. توالی و تعامل این مؤلفه‌ها در چارچوب نظری به این شکل است:

۷-۱. دین

دین در این منظومه نظری، جوهره هویت‌بخش و معنوی مقاومت را تشکیل می‌دهد. کارکرد آن، ایجاد یک بنیان فکری و اخلاقی مستحکم است که ملت را از نظر ایدئولوژیک در برابر هجوم نرم فرهنگی و تلاش برای تحمیل اراده بیگانه مقاوم می‌سازد. دین، با تقویت بصیرت راهبردی، به ملت توانایی تشخیص حق از باطل و تمایز میان منافع ملی و دسیسه‌های دشمن را می‌بخشد. این بُعد معنوی، لایه‌ای عمیق از مشروعیت درونی و پایداری ایمانی را فراهم می‌آورد که حتی در شرایط فشارهای حداکثری نیز، مانع از فروپاشی اراده جمعی می‌شود. دین، در واقع، فیلتر معرفتی ملت در برابر روایت‌های تحریف‌شده و عامل ثبات فرهنگی در برابر سیالیت‌های هژمونیک است.

۷-۲. دانش

دانش، بُعد مادی، عقلانی و اقتدارآفرین این سپر راهبردی است که پیوند ناگسستنی با بُعد معنوی دارد. توسعه خودکفایی علمی و فناورانه، در سایه اراده دینی و بصیرت حاصل از آن، وابستگی‌های بیرونی را در حوزه‌های حیاتی قطع کرده و توانایی ملت را برای اقدام مستقل افزایش می‌دهد. دانش، با به چالش کشیدن انحصار علمی و فناورانه قدرت‌های بزرگ، توازن قدرت را تغییر می‌دهد و به ملت امکان می‌دهد تا در معادلات جهانی نه به‌عنوان تابعی منفعل، بلکه به‌عنوان یک بازیگر مستقل و تأثیرگذار در عرصه‌های کلیدی (مانند انرژی هسته‌ای، نانو، بیوتکنولوژی و صنایع دفاعی) ظاهر شود. این بُعد، ظرفیت‌های عینیت‌یافته ملت برای مقاومت فعال و پیشرفت را فراهم می‌آورد.

۷-۳. اتحاد

اتحاد نیز، بُعد اجتماعی-سیاسی و عملیاتی این سپر است که تجلی‌بخش انسجام درونی و هم‌افزایی بیرونی است. این مؤلفه، با ایجاد انسجام ملی در برابر تفرقه‌های قومی، مذهبی و سیاسی (که توسط استکبار دامن زده می‌شوند)، قدرت درونی جامعه را تجمیع کرده و آن را در برابر نفوذ و تجزیه مصون می‌سازد. در سطح فراملی، اتحاد با ملت‌ها و دولت‌های مستقل در منطقه و جهان، به تشکیل و تقویت "جبهه مقاومت" منجر می‌شود. این هم‌افزایی، قدرت جمعی را در برابر هژمونی جهانی افزایش داده و توان چانه‌زنی و بازدارندگی مشترک را در سطح بین‌المللی ارتقا می‌بخشد. اتحاد، در واقع، بستری برای تجمیع قوای دین‌باوران و دانش‌پژوهان برای کنشگری مؤثر در برابر نظام سلطه است.

۸. کارکردهای عملیاتی و عینی سپرهای راهبردی (دین، دانش و اتحاد) در مواجهه با چالش‌های کشور

چارچوب نظری مقاومت راهبردی که بر سه‌گانه قدرت نرم دین، دانش و اتحاد استوار است، نه تنها یک نظریه تبیینی و تحلیلی بلکه یک راهبرد کاربردی برای عبور از چالش‌های فوری و تهدیدهای عملی پیش روی جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود. این چارچوب ضمن ساختن پایه‌های استحکام داخلی

و اقتدار ملی، به شکلی عملیاتی در عرصه‌های مختلف کشور به کار گرفته شده و می‌تواند پاسخگوی نیازهای جاری در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و امنیتی باشد. از منظر مقام معظم رهبری، وجود فشارهای همه‌جانبه اقتصادی، جنگ روانی و رسانه‌ای، نفوذ فرهنگی، و تهدیدات امنیتی در منطقه، ایجاب می‌کند که مقاومت به معنای صرف پایداری منفعلانه نباشد بلکه مبارزه‌ای فعال، مستمر و هوشمندانه در عرصه‌های مختلف باشد (بیانات در مراسم بزرگداشت شهدای جنگ تحمیلی اخیر، ۰۷/۰۵/۱۴۰۴).

۸-۱. کارکرد دین در تقویت مقاومت عملی

دین به‌عنوان پایه و موتور اصلی هویت و بصیرت ملت، نقش بسیار مهمی در تقویت تاب‌آوری روانی و اجتماعی مردم ایفا می‌کند. ایمان عمیق و باور به وعده‌های الهی، مردم را در برابر فشارهای اقتصادی و تحریم‌ها مقاوم کرده و موجب افزایش صبر و استقامت آنان می‌شود. علاوه بر این، وحدت مبتنی بر آموزه‌های دینی، سد محکمی در برابر توطئه‌های تفرقه‌افکن دشمن است. مقام معظم رهبری در این باره فرموده‌اند: «ایمان، بصیرت می‌دهد و صبر می‌آورد و دشمن را ناکام می‌گذارد» (بیانات در دیدار مداحان اهل بیت، ۰۳/۱۱/۱۴۰۲) و «اتحاد کلمه ملت ایران، کلید پیروزی در مقابل دشمنان است» (بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی، ۲۵/۱۱/۱۴۰۲).

۸-۲. نقش دانش در ایجاد خودکفایی و اقتدار ملی

دانش و فناوری‌های راهبردی، به‌عنوان موتور محرکه توسعه و اقتدار ملی، موجب کاهش وابستگی به خارج و افزایش قدرت چانه‌زنی کشور در مذاکرات بین‌المللی می‌شود. در شرایط تحریم‌های ظالمانه، خودکفایی علمی و فناوری تبدیل به ابزاری راهبردی برای مقابله با فشارهای اقتصادی و سیاسی شده است. پیشرفت‌های علمی به‌خصوص در حوزه‌های هسته‌ای، نانو، بیوتکنولوژی و صنایع دفاعی، ضامن حفظ استقلال کشور و بازدارندگی عملی در برابر دشمنان است. مقام معظم رهبری در بیانات خود تأکید کرده‌اند: «دانش، مایه اقتدار و توانایی است؛ وقتی دانش داشته باشید، از دشمن هراسی نیست» (بیانات در دیدار نخبگان علمی، ۲۶/۰۷/۱۴۰۲) و «پیشرفت علمی ایران، دشمنان را به شدت نگران کرده است» (بیانات در دیدار فرماندهان نیروی هوایی، ۱۹/۱۱/۱۴۰۲).

۸-۳. اتحاد و انسجام ملی و منطقه‌ای در افزایش توان مقابله

از نظر مقام معظم رهبری، انسجام ملی و اتحاد اقوام، مذاهب و گروه‌های مختلف، آنتی‌تزوی جبهه‌های تفرقه‌افکن دشمن است و قدرت مقابله جمعی را چند برابر می‌کند. همچنین، همکاری و هم‌افزایی با ملت‌ها و دولت‌های مستقل منطقه در قالب «جبهه مقاومت» موجب ارتقای توان بازدارندگی علیه سیاست‌های سلطه‌جویانه فرامنطقه‌ای می‌شود. ایشان ضمن تأکید بر حفظ وحدت داخلی گفته‌اند: «اتحاد و وحدت، راز اصلی بقای انقلاب است و باید همه برای حفظ آن تلاش کنیم» (بیانات در دیدار مسئولان نظام، ۲۲/۰۱/۱۴۰۳). همچنین لزوم تقویت هم‌پیمانی‌های منطقه‌ای را عامل اصلی پیشبرد اهداف مقاومت و پایداری در برابر نفوذ دشمن اعلام کرده‌اند (بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی، ۲۵/۱۱/۱۴۰۲).

۸-۴. به‌کارگیری راهبرد مقاومت راهبردی در مواجهه با چالش‌های کنونی کشور

چارچوب مقاومت راهبردی از طریق توانمندسازی همه‌جانبه ملت در ابعاد فرهنگی، علمی و سیاسی، مسیر حرکت از انفعال به حرکت فعال و تمدن‌ساز را برای کشور فراهم می‌آورد. این رویکرد موجب شکل‌گیری برنامه‌های عملیاتی مانند توسعه فناوری‌های بومی، ترویج فرهنگ ایثار و مقاومت، حفاظت از انسجام ملی و مدیریت هوشمند بحران‌های اقتصادی و امنیتی می‌شود. به گفته مقام معظم رهبری، «مقاومت یعنی حرکت روبه‌جلو، یعنی توسعه ملی، یعنی عبور از بحران‌ها با اتکا به خود» (بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش، ۱۴۰۲/۱۱/۱۹).

نتیجه‌گیری

پژوهش فوق با رویکرد تحلیلی-تفسیری به نظریه مقاومت راهبردی در اندیشه مقام معظم رهبری پرداخته و مؤلفه‌های اصلی این نظریه را که شامل سه‌گانه قدرت نرم دین، دانش و اتحاد است، به‌عنوان سپرهای راهبردی در برابر فشارها و حمله‌های نظام سلطه جهانی معرفی کرده است. برخلاف دیدگاه‌های رایج در ادبیات قدرت نرم که آن را صرفاً ابزاری برای جذب و اقناع معرفی می‌کنند، این سه مؤلفه به‌مثابه عناصر بنیادین بازدارندگی، صیانت از هویت، و افزایش تاب‌آوری ملی عمل می‌کنند و زمینه‌ساز مقاومت فعال و پویا در برابر سلطه جهانی هستند.

دین در این چارچوب، نه تنها به‌عنوان یک باور فردی، بلکه به‌عنوان جوهره هویت اسلامی-ایرانی و منبع بصیرت معنوی مردم شناخته شده که وحدت کلمه و انسجام ملی را تضمین می‌کند و در برابر جنگ نرم و تهاجم فرهنگی دشمن، سنگر بندی مقاومت را شکل می‌دهد. ایمان و معنویت عمیق، انگیزه استقامت و صبر در شرایط فشارهای اقتصادی و امنیتی را فراهم می‌آورد و از فروپاشی اجتماعی جلوگیری می‌کند. دانش، به‌عنوان منبع اقتدار و موتور محرکه خودکفایی فناورانه، نقش حیاتی در شکستن انحصارات علمی قدرت‌های سلطه‌گر و ایجاد استقلال عملی ملت ایفا می‌کند. پیشرفت‌های فناورانه در عرصه‌های راهبردی، علاوه بر ارتقای توان دفاعی، قدرت چانه‌زنی سیاسی و اقتصادی جمهوری اسلامی را در سطح منطقه‌ای و جهانی افزایش می‌دهد. دانش بومی، علاوه بر اینکه ابزاری برای خودکفایی ملی است، نقش کلیدی در تغییر توازن قدرت جهانی با تضعیف انحصارات فناوری-علمی ایفا می‌کند.

اتحاد، به‌عنوان عامل انسجام ملی و هم‌افزایی منطقه‌ای، محور پایدار مقاومت و قدرت ملی است. این مؤلفه با تقویت وحدت داخلی و تشکیل و تقویت جبهه مقاومت، مانع نفوذ و تفرقه دشمن شده و نیروی جمعی ملت و ملت‌های هم‌پیمان را برای مقابله با هژمونی جهانی بهینه می‌سازد. اتحاد به‌عنوان بستری استراتژیک، ثبات داخلی و همکاری خارجی را تضمین می‌کند و تقویت آن، کلید موفقیت راهبرد مقاومت است.

هم‌افزایی این سه مؤلفه، چارچوبی یکپارچه و جامع برای ارتقاء تاب‌آوری استراتژیک جمهوری اسلامی خلق می‌کند که مسیر حرکت آن را از انفعال و دفاع صرف به سمت توسعه تمدنی و پیشرفت جامعه اسلامی تغییر می‌دهد. این نظریه، مقاومت را نه تنها یک رویارویی دفاعی، بلکه یک جریان تمدن‌ساز

و مستقل‌کننده تعریف می‌کند که ملت ایران را در تحقق اهداف ملی، ارتقاء جایگاه بین‌المللی و بنیان‌گذاری نظم عادلانه جهانی همراهی می‌نماید.

یافته‌های این پژوهش علاوه بر افزودن بر غنای نظری مطالعات قدرت نرم و مقاومت، می‌تواند راهنمای کاربردی مهمی برای سیاست‌گذاران کشور در جهت تقویت مؤلفه‌های قدرت نرم و هماهنگی برنامه‌های راهبردی برای مقابله با تهدیدات امنیتی و فرهنگی فراهم کند. به‌ویژه در شرایط پیچیده کنونی، ارتقای سطح خودکفایی علمی، حفظ انسجام ملی و روشنگری دینی، اساس مقاومت موفق و پایدار است که بر اساس مبانی اسلامی و اسلامی-ایرانی بنیان نهاده شده است.

بنابراین، مقاومت راهبردی در اندیشه مقام معظم رهبری، یک مفهوم فراگیر و چندبعدی است که تمام ظرفیت‌های جامعه را برای مقابله با سلطه نظام سلطه جهانی بسیج می‌کند و به مجرای تحقق آرمان‌های بلند تمدنی و سیاسی ملت ایران تبدیل شده است. این دیدگاه با حفظ تعادل میان مفاهیم نظری و کاربردی، امکان پاسخگویی به چالش‌های معاصر را با تأکید بر قدرت نرم بومی فراهم آورده است.

منابع

- خامنه‌ای، سیدعلی (۲۶/۰۷/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار نخبگان علمی، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=54139>
- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳/۰۶/۱۳۸۶)، بیانات در دیدار اساتید دانشگاه‌ها، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2621>
- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۲/۰۴/۱۳۹۵)، بیانات در دیدار دانشجویان، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=33618>
- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۲/۰۴/۱۳۹۵)، بیانات در دیدار دانشجویان، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=33618>
- خامنه‌ای، سیدعلی (۲۸/۰۴/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار ائمه جمعه سراسر کشور، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=54093>
- خامنه‌ای، سیدعلی (۲۶/۰۷/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار نخبگان و استعدادهای برتر علمی، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55132>
- خامنه‌ای، سیدعلی (۲۶/۰۷/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار نخبگان و استعدادهای برتر علمی، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55132>
- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۱/۰۸/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار دانش‌آموزان و دانشجویان، بازیابی شده از <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55219>
- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۱/۰۸/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار دانش‌آموزان و دانشجویان، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، <https://farsi.khamenei.ir/speech-con->

- .tent?id=55219
- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۹/۱۰/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار اқشار مختلف مردم قم، بازیابی شده از <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55427>
  - خامنه‌ای، سیدعلی (۰۳/۱۱/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار مداحان اهل بیت (ع)، بازیابی شده از <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55529>
  - خامنه‌ای، سیدعلی (۰۳/۱۱/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار مداحان اهل بیت (ع)، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55529>
  - خامنه‌ای، سیدعلی (۱۹/۱۱/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55639>
  - خامنه‌ای، سیدعلی (۱۹/۱۱/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی هوایی ارتش، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55639>
  - خامنه‌ای، سیدعلی (۲۵/۱۱/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55677>
  - خامنه‌ای، سیدعلی (۲۵/۱۱/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55677>
  - خامنه‌ای، سیدعلی (۲۸/۱۲/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار جمعی از مسئولان و کارگزاران نظام، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55835>
  - خامنه‌ای، سیدعلی (۲۸/۱۲/۱۴۰۲)، بیانات در دیدار جمعی از مسئولان و کارگزاران نظام، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55835>
  - خامنه‌ای، سیدعلی (۲۲/۰۱/۱۴۰۳)، بیانات در دیدار مسئولان نظام، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55913>
  - خامنه‌ای، سیدعلی (۲۲/۰۱/۱۴۰۳)، بیانات در دیدار مسئولان نظام، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=56058>
  - خامنه‌ای، سیدعلی (۲۴/۰۳/۱۴۰۳)، پیام به کنگره عظیم حج، <https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=56102> (تاریخ دسترسی: 2025/07/29).
  - خامنه‌ای، سیدعلی (۱۴۰۴/۰۵/۰۷)، بیانات در مراسم بزرگداشت شهدای جنگ تحمیلی اخیر، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=56102>

farsi.khamenei.ir/speech-content?id=60785

- خامنه‌ای، سیدعلی (۱۴۰۲/۱۱/۰۳)، بیانات در دیدار مداحان اهل بیت (ع)، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=54820>
- صالح اصفهانی، اصغر؛ نظامی‌پور، قدیر؛ کاظمی قمی، حسن؛ فرجی، ایرج (۱۳۹۹)، الگوی جبهه مقاومت از دیدگاه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مطالعات دفاعی استراتژیک، دوره ۱۸، شماره ۸۲، دانشگاه عالی دفاع ملی، صفحات ۸۱-۹۸.
- صولتی، محمدعباس (۱۳۹۶)، صورت‌بندی نظریه مقاومت اسلامی در اندیشه اجتماعی آیت‌الله خامنه‌ای، پایان‌نامه دکترای دانشگاه باقرالعلوم علیه‌السلام.
- گرامشی، آتونو (۱۹۷۱)، دفترهای زندان، (ترجمه انگلیسی: Q. Hoare & G. Nowell Smith)، نیویورک: اینترنشنال پابلیشرز.
- محمدی، سید محمود (۱۴۰۲)، طراحی الگوی مقاومت مردم پایه در نظم نوین جهانی مبتنی بر اندیشه‌های امام خامنه‌ای: پیشنهاد تشکیل سازمان "امم مقاوم (RN)" در تهران، مطالعات راهبردی امریکا، دوره ۲، شماره ۸، صفحات ۱۰۵-۱۳۴.

References

- Khamenei, Seyyed Ali (1402/07/26), Statements in a meeting with scientific elites <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=54139>
- Khamenei, Seyyed Ali (1395/04/12), Statements in a meeting with students. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=33618>
- Khamenei, Seyyed Ali (1402/04/28), Statements in a meeting with Friday imams from all over the country, <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=54093>
- Khamenei, Seyyed Ali (1402/07/26), Statements in a meeting with scientific elites and top talents. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55132>
- Khamenei, Seyyed Ali (1402/08/11), Statements in a meeting with students. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55219>
- Khamenei, Seyyed Ali (1402/10/19), Statements in a meeting with different segments of the people of Qom. Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55427>
- Khamenei, Seyyed Ali (1402/11/03), Statements in a meeting with the eulogists of the Ahl al-Bayt (AS), Retrieved from <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55529>
- Khamenei, Seyyed Ali (1402/11/19), Statements in a meeting with the commanders and staff of the Iranian Air Force, <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55639>
- Khamenei, Seyyed Ali (1402/11/25), Statements in a meeting with the people of East Azerbaijan, <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55677>
- Khamenei, Seyyed Ali (1402/12/28), Statements in a meeting with a group of officials and agents of the regime, <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55835>
- Khamenei, Seyyed Ali (1403/01/22), Statements in a meeting with officials of the regime. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55913>
- Khamenei, Seyyed Ali (1403/03/14), Statements in a ceremony marking the 35th anniversary of the passing of Imam Khomeini (RA). <https://farsi.khamenei.ir/speech-con>

- tent?id=56058
- Khamenei, Seyyed Ali (1403/03/24), Message to the Great Hajj Congress. <https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=56102> (Accessed 2025/07/29)
  - Khamenei, Seyyed Ali. Statements at the Ceremony Commemorating the Martyrs of the Recent Imposed War, 1404/05/07 / <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=60785>
  - Khamenei, Seyyed Ali (1402/11/03) , Statements at the Meeting of the Praisers of the Ahl al-Bayt (AS), <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=54820>
  - Saleh Esfahani, Asghar; Nezamipour, Ghadir; Kazemi Qomi, Hassan; Faraji, Iraj. "The Model of the Resistance Front from the Perspective of Imam Khamenei (May Allah have mercy on him) ," Strategic Defense Studies, Volume 18, Issue 82, National Defense University, January 2020, pp 81-98.
  - Solati, Mohammad Abbas, "Formulation of the Theory of Islamic Resistance in the Social Thought of Ayatollah Khamenei," Doctoral thesis, Baqir-ul-Ulum University, 2017.
  - Gramsci, Antonio (1971), Prison Notebooks. (English translation: Q. Hoare & G. Nowell Smith) , New York: International Publishers.
  - Mohammadi, Seyyed Mahmoud, "Designing a Model of Grassroots Resistance in the New World Order Based on Imam Khamenei's Thoughts: A Proposal to Form the "Resistant Nation (RN)" Organization in Tehran," American Strategic Studies, Volume 2, Issue 8, November 2020, pp105-134.
  - Khamenei, Seyyed Ali (2007/06/13) , Statements at a Meeting of University Professors. Information website of the Office for the Preservation and Publication of the Works of His Eminence Grand Ayatollah Khamenei, <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2621>
  - Khamenei, Seyyed Ali (1395/04/12) , Statements in a meeting with students. Information website of the Office for the Preservation and Publication of the Works of His Eminence Grand Ayatollah Khamenei, <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=33618>.
  - Khamenei, Seyyed Ali (1402/07/26) , Statements in a meeting with elites and outstanding scientific talents, Information website of the Office for the Preservation and Publication of the Works of His Eminence Grand Ayatollah Khamenei, <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55132>
  - Khamenei, Seyyed Ali (1402/08/11) , Statements in a meeting with students. Information website of the Office for the Preservation and Publication of the Works of His Eminence Grand Ayatollah Khamenei, <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55219>
  - Khamenei, Seyyed Ali (1402/11/03) , Statements in a meeting with the eulogists of the Ahl al-Bayt (AS) , Information website of the Office for the Preservation and Publication of the Works of His Eminence Grand Ayatollah Khamenei, <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55529>
  - Khamenei, Seyyed Ali (1402/11/19) , Statements in a meeting with the commanders and personnel of the Iranian Air Force, Information website of the Office for the Preservation and Publication of the Works of His Eminence Grand Ayatollah Khamenei, <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55639>
  - Khamenei, Seyyed Ali (1402/11/25) , Statements in a meeting with the people of East Azerbaijan, Information website of the Office for the Preservation and Publication of the Works of His Eminence Grand Ayatollah Khamenei, <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55677>
  - Khamenei, Seyyed Ali (1402/12/28) , Statements in a meeting with a group of officials and

agents of the regime, Information website of the Office for the Preservation and Publication of the Works of His Eminence Grand Ayatollah Khamenei, <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=55835>

- Khamenei, Seyyed Ali (1403/01/22) , Statements in a meeting with officials of the regime, Information website of the Office for the Preservation and Publication of the Works of His Eminence Grand Ayatollah Khamenei, <https://farsi.khamen>.

